

Açık Bilim Felsefesi

Yaşar Tonta

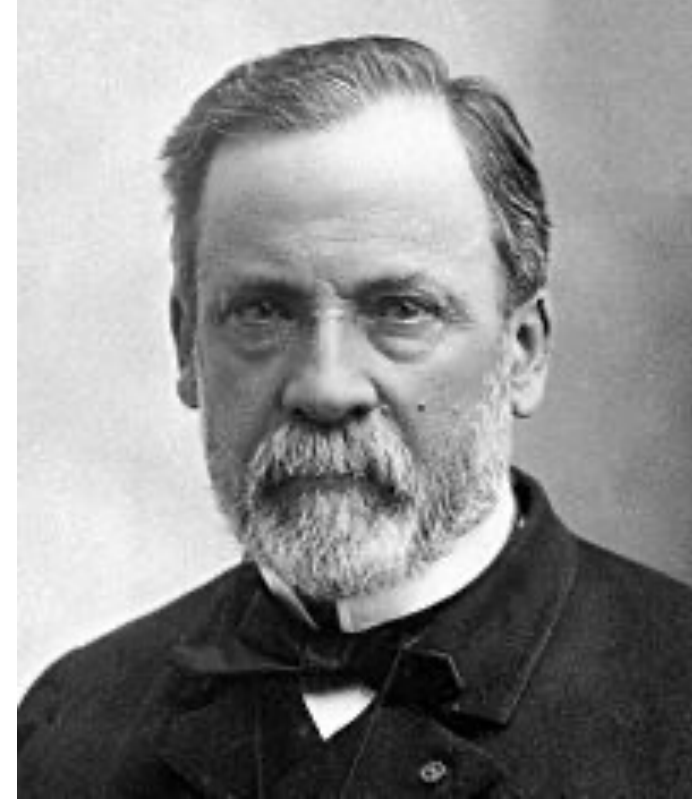
Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

yasartonta@gmail.com

Eratosthenes
(M.Ö. 276–194)

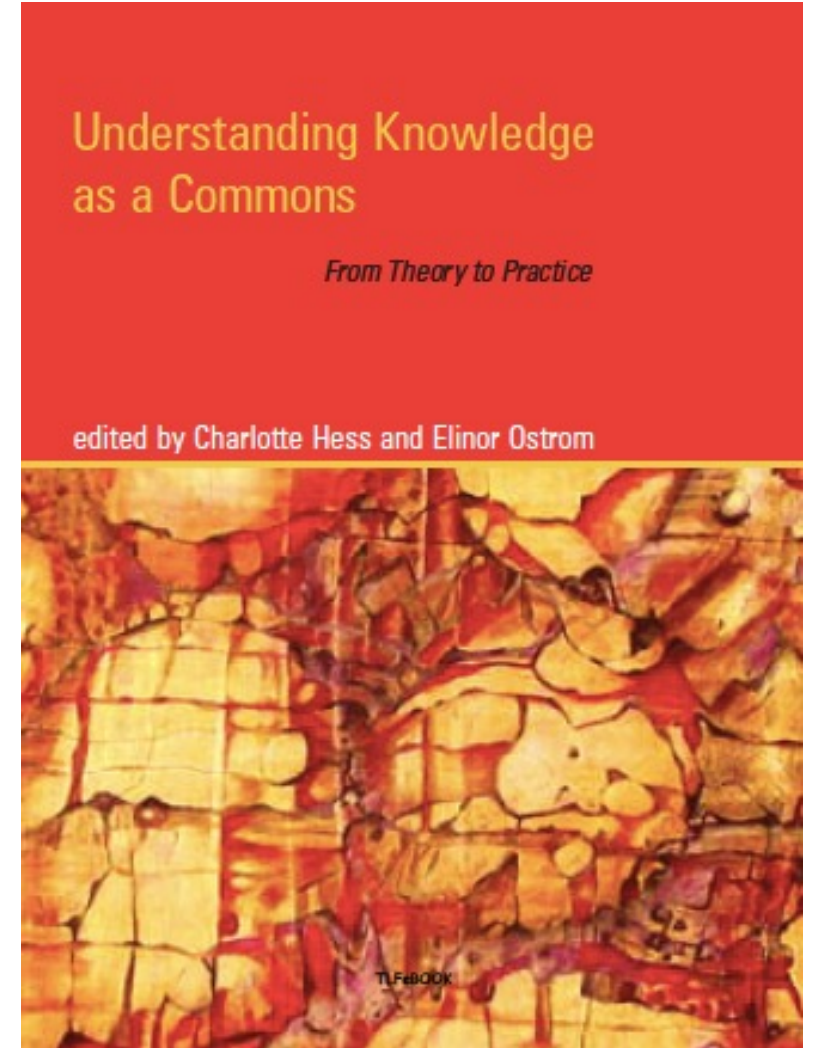
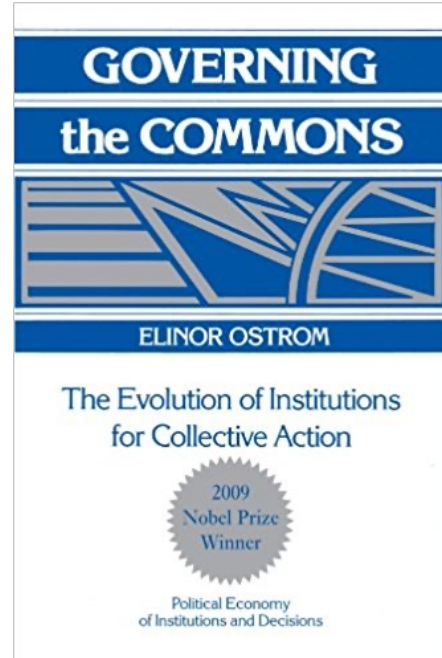

Louis Pasteur
(1822–1895)

«Bilim sınır tanımaz, çünkü bilgi insanlığa aittir, ve dünyayı aydınlatan bir meşaledir.»

Elinor Ostrom (1933-2012)

“Ortak Kaynak” Olarak Bilgi

- Başkalarıyla paylaşıldığında miktarı ve değeri azalmaz (non-subtractability, non-rivalrous) (**ortak kaynak**)
- Belli bir kişiyi ya da grubu dışlamak (non-excludable) zor ve maliyetli (**kamu malı**)

Bilim Açık Değil

Bilgi ortak kaynak **ama** . . . Bilim açık değil!

Oysa

“Açıklık bilimin ve bilim yapmanın normatif özüdür. Açıklık sonuçların bilimsel ve pratik uygulamalar için tekrarlanması, doğrulanması ve yeniden kullanılmasının ön koşuludur.” --Dr. **Falk Reckling**, Avusturya Bilim Fonu (FWF)

Bilime Kamu Desteği

- **Araştırma ve yazma** için destek
- **Kalite denetimi ve editörlük** için destek
 - Ama bu hizmet yayıncılara ücretsiz veriliyor
 - Makale kabul edilirse yayın hakları yayıncılara bedava devrediliyor
- **Makaleleri yayımlatmak** (“dönüştürücü” anlaşmalar) **ve yayımlanan makaleleri** gene aynı araştırmacılar (ve vatandaşlar) için **satın almak/lisanslamak** için

Kamu kaynaklarını harcayarak aynı ürüne üç kez ödeme yapıyoruz

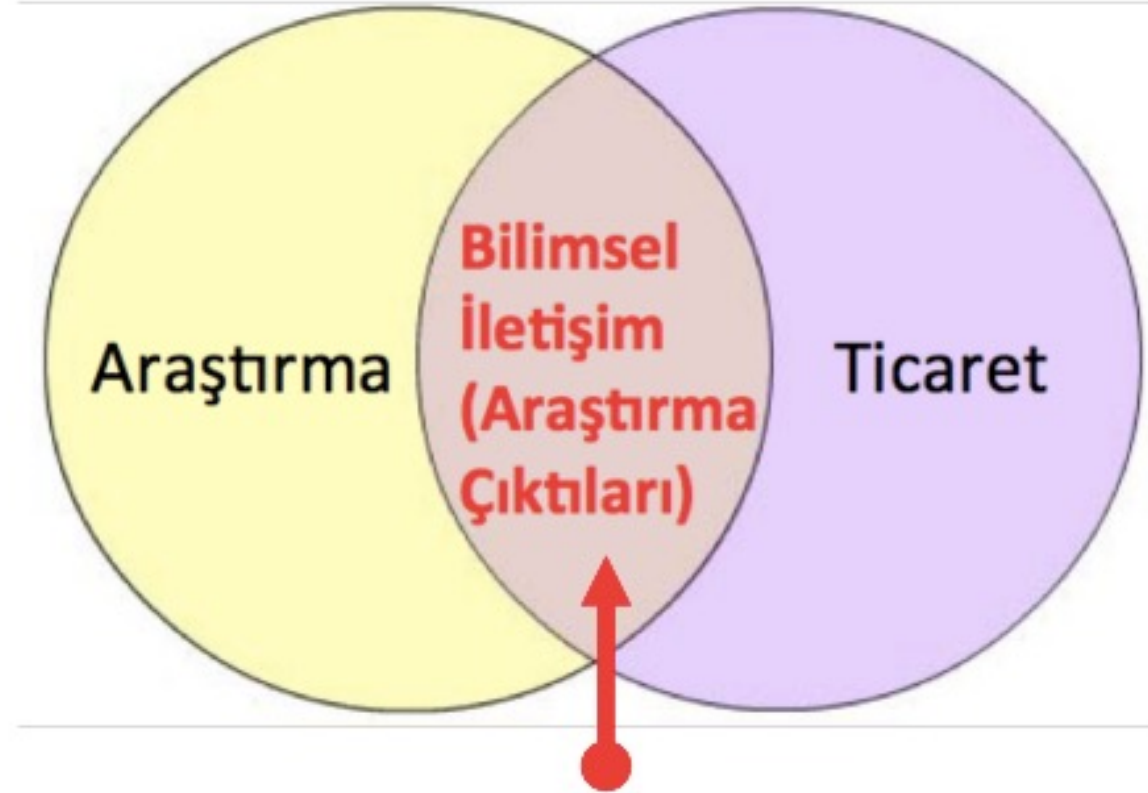
Bilim-Mülkiyet İlişkisi

- Fikri mülkiyet hakları
 - bilimsel araştırma ve ürün geliştirmede %30 azalmaya neden oluyor
 - Bilgi kullanımını ve yenilik yaratmayı kısıtlıyor
 - Kopyalamaya dayandığından dijital bilgilerin kullanımını engelliyor
- Fikri mülkiyet hakları, değerlerini düşürmeden başkalarıyla paylaşılabilen ve belirli bir grubun kullanımıyla sınırlı olmayan dijital ortak mallar (bilimsel bilgi ve icatlar) için nasıl çalışmalıdır?

Bilim - Ticaret İlişkisi

paywallthemovie.com

25 milyar USD

Kaynak: Regazzi, J.J. (2015). *Scholarly communications: A history from content as king to content as kingmaker*. Rowman & Littlefield. s. 1'den uyarlandı

Bilim Açık Değil ve Her Zaman Toplum Yararına İşlemiyor

Le Monde diplomatique **ENGLISH EDITION** IMD

ABOUT ARCHIVES SUBSCRIBE DONATE FOLLOW US

Search >>

Diplomatic Channels

YALE SHARES PROFITS FROM AIDS DRUGS

The high cost of living

The world's largest pharmaceuticals company, Pfizer, and 10 others have promised to give the US Congress General Accounting Office all the data it needs to check drug prices. Like Europe, the US is concerned about the massive profits made by the pharmaceuticals industry. In rich countries, the laboratories' pricing policies are a scam; in poor countries, they are preventing most people from getting treatment. Stavudine, used to treat Aids, is the perfect demonstration of what is wrong with the system. It hugely profits its makers – and Yale University, where it was researched.

BY PHILIPPE DEMENET

The new building close to the Medical School not far from the medieval-style colleges and libraries of Yale University in New Haven, Connecticut, should really have been called the Stavudine Building since half the \$176m it cost to build came from Pfizer.

February 2002

Old Italy, new facism
Why Israel still needs Arafat
Conducting catastrophe *
The high cost of living
Drug deals in Europe *
Enron: Elvis lives *
Argentina's nouveaux pauvres *
Ten days that shook the World Bank
Bad debts *
Xinjiang: China's wild west *
Minorities in China *
Central Asian fundamentalism *
Russia's nuclear sewer *
Who exports this stuff? *
Where the dirt is *
Senegal: rap and wait *

Kaynak: <https://mondediplo.com/2002/02/04stavudine>

NATURE

An international publishing company that publishes academic journals, magazines, online databases, and services in science and medicine. NPG's flagship publication is Nature, a prestigious weekly multidisciplinary journal first published in 1869.

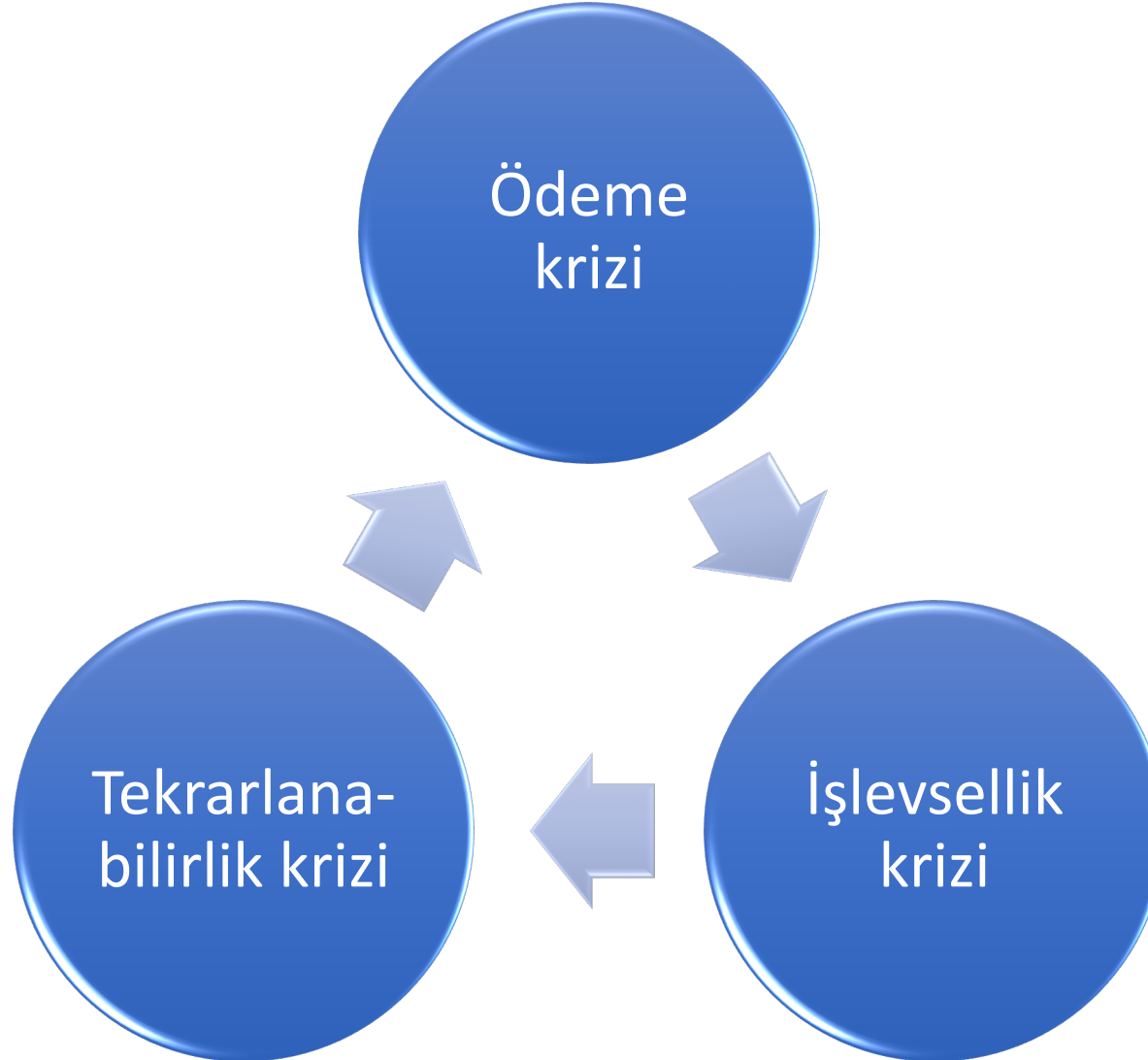
CU Boulder's yearly subscription to Nature

Kaynak: <https://twitter.com/researchremix/status/1465833624738033668/photo/1>

PIZZA

11,300 Large Pizzas

Temel Sorun Nedir?

Açık Bilim

“Araştırma çıktılarına (bilimsel yayınlar ve veriler) ve süreçlerine (yöntem ve araçlar) herkesin serbestçe erişmesini, bunların ortak kullanımını, dağıtımını ve üretimini kolaylaştıran bilim uygulaması” (Science..., 2012)

Bilimsel yayınlar

Açık erişim

Veriler

Açık veri

Yöntemler

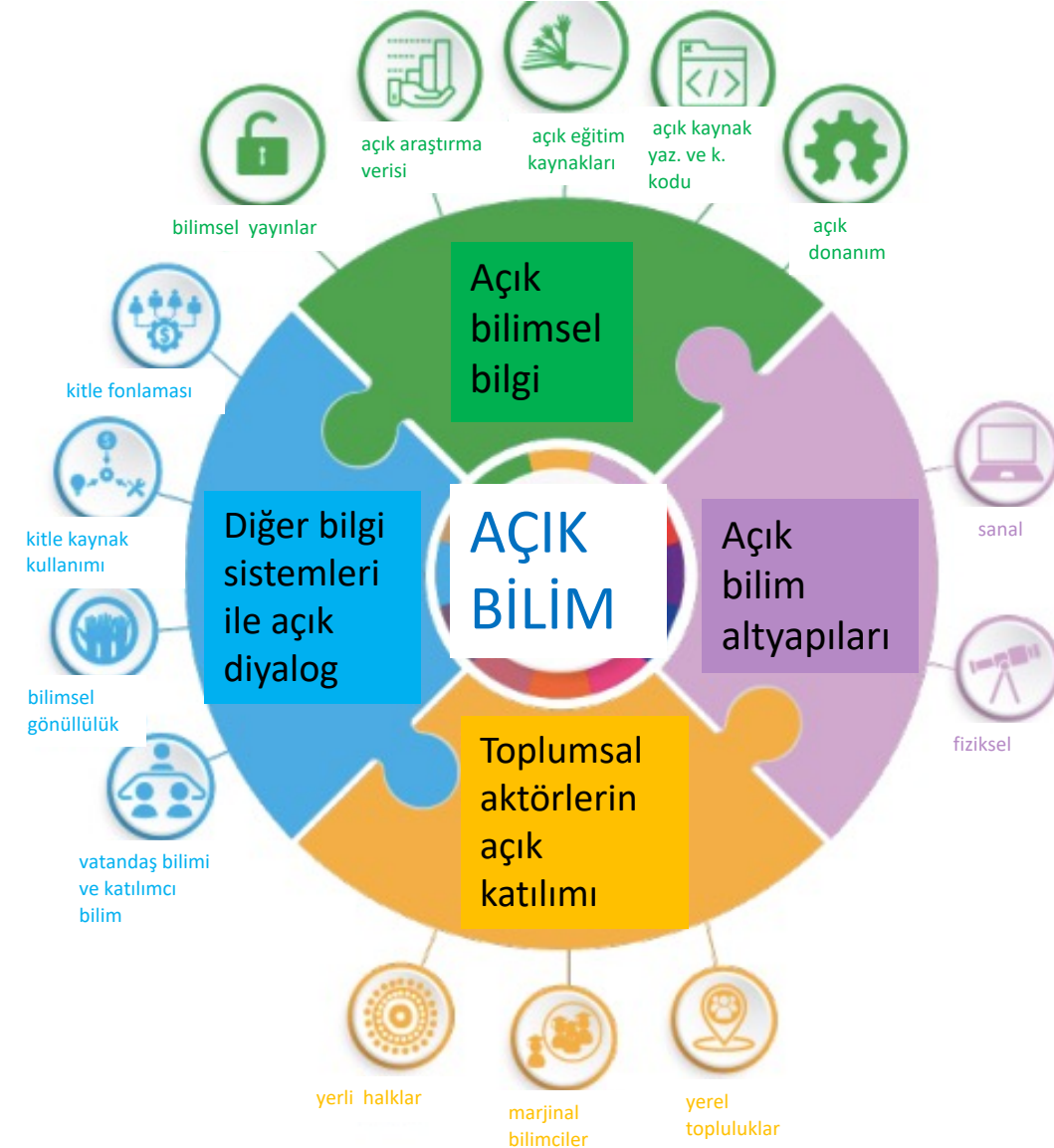

Açık kaynak
yazılım

Açık Bilim Değerleri ve İlkeleri

Açık Bilimin Temel Direkleri

Açık Bilimsel Bilgi: bilimsel yayınlar, araştırma verileri, kamu malı veya açık lisanslarla korunmuş yazılım, kaynak kodu ve donanım

Açık Bilim Altyapıları: bilimsel aygıt veya araç setleri, derlemler, arşivler ve bilimsel veriler gibi bilgi tabanlı kaynaklar, Açık Bilimi desteklemek ve farklı toplulukların ihtiyaçlarını karşılamak için açık bilişimsel ve dijital altyapılar

Toplumsal aktörlerin açık kullanımı: vatandaş bilimi ve katılımcı bilim ve bilimsel camianın ötesinde bilimcilerle toplumsal aktörler arasında genişletilmiş işbirliği, araştırma döngüsünün bir parçası olan uygulama ve araçları açmak ve bilimsel süreci daha geniş sorgulayan toplum için daha kapsayıcı ve erişilebilir kılmak

Diğer bilgi sistemleriyle açık diyalog: yerli bilgi sistemleri de dahil farklı epistemolojiler arasındaki tamamlayıcılıkların tanınması

Açık Bilimin Vaadi

Daha fazla açıklık = daha iyi araştırma

Örneğin, tekrarlanabilirlik, ön kayıt, açık kaynak, açık erişim, açık veri . . .

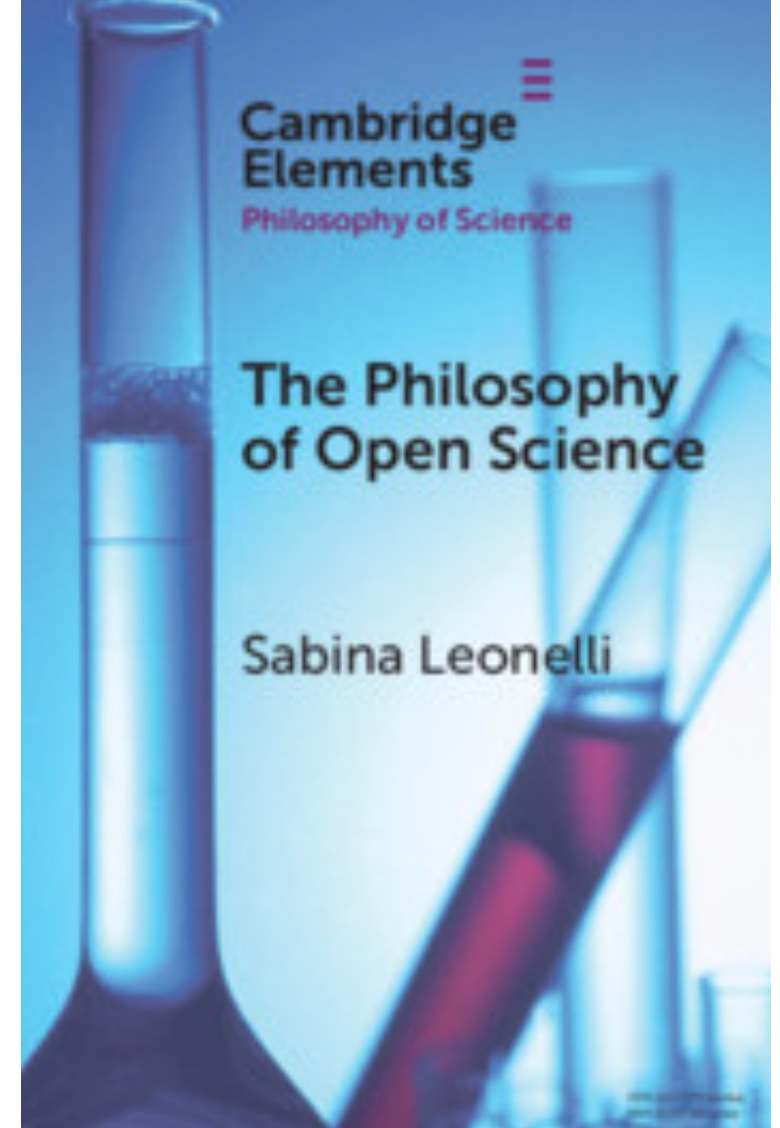
Ama açık bilim araştırma için **her zaman** iyi değil!

Problem 1 - Epistemik çeşitlilik:

- Tek ölçü her boya uymaz.
- Açık bilim uygulamalarının farklı araştırma yöntemlerine, ortamlarına ve sorularına uygulanması gerekir.

Problem 2 - Epistemik adaletsizlik

- Zengin kaynaklara sahip kurumlarca üretilen açık bilim araçları farklı koşullar altında çalışan araştırmacılar için her zaman kullanılamayabilir.
- Fakir kurumlardaki araştırmacıların geliştirdikleri ve paylaştıkları kaynaklar kolayca sömürülebilir.

Açık Bilim Felsefesi

Yaşar Tonta

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

yasartonta@gmail.com